

Školní vzdělávací programy (ŠVP) těsně před spuštěním School educational programmes (SEP) shortly before launching

Radek Cvach

*Pedagogická fakulta JU ČB
Katedra pedagogiky a psychologie*

Klíčová slova:

kurikulární reforma, rámcové vzdělávací programy (RVP), školní vzdělávací programy (ŠVP), vzdělávací oblasti a obory, klíčové kompetence, průřezová témata,

Keywords:

Curricular reform, framework educational programme (FEP), school educational programme (SEP), educational fields and domains, key competences, cross-section topics

Abstrakt:

Autor příspěvku se pokusil jednoduchou sondou ukázat stav připravenosti ZŠ na výuku podle RVP ZV, těsně před jejím spuštěním v září 2007. Sondáž byla provedena studenty učitelství při jejich asistentické praxi v letním semestru 07 a zahrnuje cca 80 dotazovaných škol. Navázala také na předchozí výzkum, který byl proveden katedrou pedagogiky a psychologie PF JU před dvěma roky. Hlavním cílem bylo podívat se na to, jak vypadají jednotlivé ŠVP na různých školách (event. v jaké fázi přípravy na školách ŠVP jsou) v době, kdy již do vlastní výuky podle nich nezbyvá mnoho času.

Summary:

The author of the article tried by a brief probe to analyze the preparedness of the elementary school system to accept framework educational programme (FEP), shortly before launching in September 2007. The probe was carried out by students of teaching within the scope of their assistant training in the summer semester of 2007 and covers over 80 respondent schools. The probe linked to the previous research which was realised by the Institute of Pedagogy and Psychology of the Southbohemian University two years ago. The leading goal of the probe was to explore the particular school educational programmes on various schools (or, alternatively, how preparations are going), now when not much time remains till launch of the SEP.

Úvod

Probíhající kurikulární reforma našeho základního školství se dostává do další významné fáze. V současném období vrcholí v našich základních školách a na nižších stupních víceletých gymnázií příprava na výuku podle RVP ZV. Školy by v tuto chvíli měly mít v podstatě již připravený svůj školní vzdělávací program (dále ŠVP) a měly by být v plné připravenosti podle něho začít vyučovat v 1. a 6. postupných ročnících od září 2007.

Ve svém příspěvku se pokouším na vzorku 77 škol (především jejich 1. stupňů) ukázat, jak vypadá jejich připravenost na výuku podle RVP ZV (tedy podle vlastního ŠVP). Touto sondou se snažím velmi volně navázat na podobný výzkum, který prováděly zhruba před dvěma lety kolegyně z katedry pedagogiky a psychologie (Jandová, Prokešová 2005, 1). Přestože jejich výzkum, uveřejněný ve sborníku z konference v Č. Budějovicích v září 2005,

byl obsažnější a poněkud jinak zaměřený, přesto z něho bylo možno vyčíst, mimo postoje k práci na ŠVP, i stupeň připravenosti škol, jejichž učitelé byli dotazováni. V době, kdy kolegyně výzkum prováděly, ještě nebyl tak velký časový tlak na vypracovávání ŠVP a leckde dokonce o samotném dokumentu RVP ZV mnoho nevěděli.

Dva roky zpět

Výzkum 2005

V této části příspěvku se tedy pokusím v hlavních rysech shrnout výstupy z výzkumu před dvěma roky. Tehdy bylo dotazníky osloveno cca 410 respondentů, ale použít se dalo 264 vrácených dotazníků. Dotazník měl 19 položek a většina z nich zjišťovala postoj učitelů ke změnám, které reforma přinese. Ukázalo se, že ¾ respondentů (učitelů) vnitřně reformu spíše nepřijalo. Někdy to bylo jimi samotnými komentováno tak, že mají nedostatek informací o reformě (RVP ZV). Velmi často také byla zdůrazňována potřeba dalšího vzdělávání se, jako přípravy na tvorbu ŠVP. Zde je na místě poznamenat, že od září 2005 byl spuštěn MŠMT a NIDV projekt „Koordinátor“, který byl programově určen k přípravě koordinátorů ŠVP ze škol. Ve stejné době se velmi intenzivně rozjížděla i další nabídka vzdělávacích akcí.

Poznatky

Nejzávažnější poznatky, které byly z dotazníkového šetření v roce 2005 získány, přinesly některé nepřeslechnutelné signály. Za nejzávažnější bylo pokládáno zjištění, že většina učitelů ze souboru respondentů stála před úkolem spolupodílet se na tvorbě školního vzdělávacího programu a jeho následné realizaci s velmi intenzivně prožívanými pocity nejistoty, bezradnosti a nekompetentnosti. Tuto skutečnost si většinou uvědomovali, ale to jim situaci nijak neusnadňovalo. Nedostatek solidních informací vedl u řady učitelů k pocitu, že nové pojmy, se kterými se má ve školních vzdělávacích programech pracovat, nenabízejí odlišný obsah od pojmů dosud užívaných (průřezová témata připomínají mezipředmětové vztahy, vědomosti, znalosti a dovednosti je skoro totéž jako kompetence žáků apod.). Obecně chybělo chápání nových kontextů v záměru transformace. Skutečnost, že byl u učitelů výzkumného souboru respondentů zaznamenán všeobecný zájem o promyšlený a efektivní způsob dalšího vzdělávání, bylo námi pokládáno za velmi pozitivní zjištění a bylo dobré, že na ně byly schopny příslušné instituce reagovat (viz. výše). Příprava školních vzdělávacích programů je bezesporu velkou šancí k rozvoji vnitřních předpokladů jednotlivých škol. Úspěšnost využití těchto předpokladů je do značné míry odvislá i od celkové atmosféry, ve které měly na jednotlivých školách tyto programy vznikat.

Autorky výzkumu vyjádřily v závěru obavu, že očekávání plošného a k určitému termínu pro všechny školy závazného uvedení školního vzdělávacího programu do praxe k dělné, klidné a spolupracující atmosféře v tomto rozhodujícím období příliš nepřispěje.

Podobná obava se objevovala a objevuje po celé toto zhruba dvouleté období. Na problém časového tlaku, ale i na rozporuplnou „povinnost“ reformy upozorňovali a upozorňují i osobnosti české pedagogiky (Spilková, Walterová, Maňák, Vašutová, Pelikán a další). Např. Pelikán (Pelikán 2) ve svém příspěvku na semináři v Brně 2006 sice v podstatě stojí za kurikulární reformou, ale na druhé straně velmi důrazně pojmenovává rizika či problémy, které se již v té době objevovaly u škol, které začaly pracovat na svém ŠVP. Pelikán zde uvedl dva hlavní problémy – obrovskou rozvolněnost jednotlivých ŠVP a nepřipravenost ped. sborů na tuto práci. Hlavně druhý problém jde vlastně proti smyslu reformy. Jestliže škola

kopíruje jiný ŠVP (opisuje, stahuje z internetu), nedochází tak k debatě a spolupráci (k proměně vlastního sboru) a to byl jeden ze záměrů reformy. Autor zmiňovaného příspěvku se pokoušel v parlamentu ČR navrhnout, aby školy neměly povinnost všechny a ke stejnému datu vytvořit ŠVP – bohužel neúspěšně.

Ukazovaly se a ukazují ještě další problémy (např. na jednáních SKAV):

- obrovský časový skluz (termínový pres)
- MŠMT nezpracovalo vzdělávací politiku směrem k přípravě učitelů
- Chybí koncepce didaktických inovací v souvislosti s přijetím RVP (nikdo na ní ani nepracuje)
- MŠMT tvrdí, že nemá nástroj na působení na PF (ty na tom pracují samostatně) (nikde ve světě podobná míra liberalizace)
- PF nebyly přizvány k práci na RVP (až k oponentuře) – nemohly se vyjádřit ke koncepci dokumentu
- Malá koordinace mezi MŠMT, VÚP, Akreditační komisí, VŠ, SŠ a ZŠ
- PF současně řeší strukturace učitelských studií (nejsou respektována specifika učitelství)
- Někdy je složité přesvědčit o potřebě změny i učitele fakultních škol (ovlivňují studenty na praxi)
- Aprobační struktura oborů není připravena na integraci předmětů a na PT (Nejprve by asi koncepci RVP měli přijmout sami vysokoškolští učitelé /i zde problémy/. PF připravují solidně studenty po oborové stránce. Horší je to s kompetencemi: komunikace se žáky, diagnostika, kompetence intervenční a analýza učiva.)

Těsně před

Výzkumná sonda 2007

Vzhledem k výše uvedeným obavám, které vyplynuly jak z výzkumu, tak zazněly na různých odborných fórech, jsem se rozhodl pokusit se nahlédnout do situace především 1. stupňů základních škol vlastní výzkumnou sondou.

Vlastní výzkumná sonda měla rysy kvalitativního výzkumu. Sběr poznatků byl prováděn pomocí nestandardizovaného rozhovoru studentů s respondenty, pouze s vymezením tématu (viz. úkol níže). Hlavním cílem sondy bylo ukázat připravenost škol na výuku podle ŠVP od září následujícího šk. roku. Současně bylo možno alespoň volně navázat na poznatky z výzkumu před dvěma roky.

Výzkum byl realizován prostřednictvím studentů 2. ročníku učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Těm byl, jako jeden z několika, v letním semestru 07 zadán před nástupem na týdenní asistentskou praxi úkol: *„Pokuste se na základě rozhovoru s vedením školy, učiteli a koordinátorem školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) popsat alespoň v základních rysech proces (postup) tvorby ŠVP na škole. Pokuste se také charakterizovat vybraná specifika školy, která se promítají do jejich ŠVP“.*

Úkol byl zadán cíleně, ale v kontextu dalších úloh (které se nevázaly k RVP), které měli studenti na praxi plnit. Samotný výzkum (a tedy i praxe) probíhal na jednotlivých školách dle výběru studentů a v různých týdnech. K termínu odevzdání bylo možno shromáždit 77 výpovědí z jednotlivých škol. Aby nemohl být úkol splněn pouze formálně a studenti skutečně hovořili s řediteli, koordinátory a učiteli, byl stanoven minimální rozsah písemné zprávy na jednu str. A4 strojopisu.

Výzkumný soubor tvořilo 77 škol převážně z budějovického a také plzeňského kraje. 31 škol by se dalo označit jako školy venkovského typu. 46 škol se nacházelo v menších i větších městech. Mezi respondenty patřili především ředitelé, koordinátoři ŠVP na školách a dále učitelé 1. stupně, v jejichž třídách studenti vykonávali asistentskou praxi.

Poznátky

Při nestandardizovaných rozhovorech o postupu tvorby ŠVP na „jejich (respondentů)“ škole se mohli studenti dotknout i dalších stránek uskutečňování reformy. Z rozhovorů se daly vypožorovat především tyto poznátky: postoje k tvorbě ŠVP (potažmo reformě), připravenost (pracovitost - kolik toho již udělali), přístup (aktivita či pasivita). Ty se pak staly základem rozdělení jednotlivých škol do kategorií.

Tabulka kategorií škol

Číslo kategorie	1	2	3	4	5	6
Popis kategorie	Kladný postoj, velmi aktivní přístup, hotový nebo téměř hotový ŠVP.	Spíše kladný postoj, aktivní přístup, ale ještě jim toho při práci na ŠVP hodně chybí.	Neutrální postoj (nebo ho nebylo možno posoudit), ale na ŠVP intenzivně pracují.	Nejasný postoj, v podstatě jsme se nic nedověděli, formální odpovědi (citace RVP).	Negativní postoj, ale relativně aktivní přístup, část ŠVP již hotova.	Negativní postoj, nic nemají (ještě nezačali), formální odpovědi.
Počet škol (77)	22	9	22	11	6	7
Procentuální vyjádření %	28,60%	11,70%	28,60%	14,30%	7,80%	9,00%

Ke kategorii 1 (*Kladný postoj, velmi aktivní přístup, hotový nebo téměř hotový ŠVP*)

Je jistě pozitivní, že tato kategorie (ještě spolu s kat. č. 3) je nejpočetnější. Z písemných zpracování rozhovorů se do této kategorie dalo zařadit 22 škol (ve čtyřech případech bylo zařazení problematické, protože jejich postoj k RVP byl spíše neutrální, ale vzhledem k téměř hotovému ŠVP, jsem se rozhodl tyto školy zařadit do této kategorie). Na druhou stranu to není ani čtvrtina ze všech zkoumaných. Ani rozdíl v počtu venkovských (9) a městských (13) škol není statisticky významný. Přesto, že ani na těchto školách nejsou respondenti zcela jednotni v názoru na RVP, jejich výpovědi svědčily o tom, že si význam reformy uvědomují a snaží se do práce na ŠVP zapojit veškerý potenciál. To se také odráží v jejich připravenosti na spuštění výuky podle RVP od září 2007.

Většina těchto škol (s výjimkou čtyř) začala s přípravou svého ŠVP minimálně před dvěma roky a svůj ŠVP mají buď téměř nebo zcela připraven. Často ale již i v minulosti zahrnovaly do své výuky inovativní prvky. Typickým znakem učitelů této kategorie škol byla jejich ochota na sobě pracovat, zúčastňovat se školení a kurzů. Pro ně pak nebyl problém při přípravách ŠVP pořádat třeba i víkendové výjezdy. Od počátku si uvědomovali význam spolupráce, procházeli kurzy zaměřenými na týmování. Školy zahrnuté do této kategorie častěji kontaktovaly pilotní a inovativní školy, využívaly různé konzultace a informace z portálu www.rvp.cz, nechávaly se inspirovat alternativními vzdělávacími programy (např. Tvořivá škola) nebo učily podle Obecné školy. U programu „Obecná škola“ také učitelé

nejvíce spatřovali podobnost s RVP ZV. Leckde uváděli, že způsoby výuky navrhované RVP (projekty, skupinová výuka apod.), již běžně užívají a současnou reformu tak berou spíše jako vlastní reflektivní fázi (to, co dělají, popsat). Vzhledem k tomu, že na těchto školách se v podstatě vždy snažili o „něco nového“, nemyslí si respondenti, že od září 2007 bude vše jinak. Protože podle některých z nich již na prvním stupni největší změny proběhly v uplynulých 15ti letech, pro žáky 1. st. ZŠ samotná změna až tak patrná nebude. Za nejvýznamnější rys reformy považují učitelé z této kategorie především význam „přerodu učitele“. Tedy uvědomění si proměn této role vzhledem k proměnám doby.

U těchto škol se také nejvíce projevila ochota dalšího sebevzdělávání učitelů. Ti, kteří prošli z vlastního zájmu různými kurzy (např. Tvořivé školy nebo Kritického myšlení), byli reformě více nakloněni a chápou její nutnost. Významným se zde ukázal i postoj ředitelů, jak k jejich dalšímu vlastnímu sebevzdělávání, tak jejich nakloněnost dalšímu vzdělávání svého sboru.

Většinou byly v této kategorii škol na ŠVP oceňovány tyto atributy: větší volnost a možnost tvořivosti, možnost konečně si utvořit osnovy na míru, možnost přidělovat disponibilní časové dotace tam, kde to je důležité. Současně ale i zde se ukázaly jisté obavy (negativa?): především pracnost (časová náročnost) ŠVP, problémy při spolupráci, strach z formálnosti. Pro školy z této kategorie tedy září 2007 patrně nebude „šokem“. Některé dokonce rozjedou výuku i v jiných, než pouze předepsaných ročnících.

Ke kategorii 2 (Spíše kladný postoj, aktivní přístup, ale ještě jim toho při práci na ŠVP hodně chybí)

Do kategorie 2 bylo zařazeno 9 škol (2 venkovské a 7 městských). Samotné zařazení bylo poměrně nesnadné a kategorie sama vlastně tvoří jakýsi přechodný článek mezi kategoriemi 1 a 3. Většina škol této kategorie začala práci na svém ŠVP méně než před rokem. Z toho také vyplývá jejich obava a časový tlak. Jsou zde patrné velké rozdíly, některé školy, přes časovou náročnost, jsou na dobré cestě vše zvládnout a jiné, které třeba čekaly na změny na politické scéně (že třeba někdo RVP zruší), jsou na tom hůře. Celkově ale i zde převládá náklonnost k inovacím a kladný postoj k reformě. Především je to zřejmé z kladných postojů ředitelů těchto škol k reformě.

U samotných sborů je to tak půl na půl. I tyto školy hojně využívaly a využívají při práci na svém ŠVP zkušenosti partnerských zahraničních škol a nechávají se také inspirovat ŠVP jiných škol, včetně pilotních. Občas se zde vyskytovaly výpovědi, svědčící o jakémsi nepochopení reformy („opisování starých osnov – protože v těch to je přesně tak, jak to má být“). Na druhé straně i zde bylo využito všech možností dalšího vzdělávání (např. kurzy Kritické myšlení). Ani tyto školy neměly problém s organizováním školení a seminářů (třeba i víkendových). Z těch si učitelé přinášeli mnoho inspirací do svých hodin, učili se domlouvat a spolupracovat, zlepšovali klima sboru a projevovali velký zájem o další sebevzdělávání. Možná, že právě vzhledem k časovému presu, se zde daleko více, než u kategorie 1 objevovalo používání různých PC programů k tvorbě ŠVP (Editor ŠVP) a Manuálu. Tyto školy byly také méně ochotné v průběhu výzkumu dávat nahlédnout do připravovaných ŠVP. Přes výše uvedené se ale zdá, že tyto školy zřejmě stihnou připravit svůj ŠVP tak, jak jim to legislativa nařizuje.

Ke kategorii 3 (Neutrální postoj /nebo ho nebylo možno posoudit/, ale na ŠVP intenzivně pracují)

Tato kategorie byla početně stejně zastoupena jako kategorie 1. Také sem bylo zařazeno 22 škol (8 venkovských a 14 městských). Z výzkumných zpráv u těchto škol nebylo možné určit přesněji jejich postoj k reformě. Většinou se jim o této problematice ani nechtělo se studenty hovořit. Přesto se však o nich dá říci, že na ŠVP poměrně intenzivně pracují a dodržují přitom všechny doporučené procesní postupy (např. pravidelné scházení se nad tvorbou ŠVP, školení a kurzy,). Některé z těchto škol začaly na ŠVP pracovat již před dvěma roky, jiné teprve nedávno. Ukázal se zde výrazný rozdíl i v postojích jednotlivých učitelů. Oproti kategoriím 1 a 2 se, u učitelů škol zařazených v kategorii 3, projevila určitá neochota dát něco navíc (pracovat v týmu, ve svém volnu) a také i jakási uzavřenost vzhledem k dění okolo. Rovněž ochota k sebevzdělávání zde byla nižší.

V této kategorii se také ještě stále projevuje (a to je na pováženu) určitá neznalost a neinformovanost problematiky RVP (např. domněnky, že RVP ruší pamětné učení apod.). Výrazně kladný postoj byl patrný pouze u koordinátorů a některých ředitelů. Přesto většina učitelů v těchto školách přistupuje k práci na ŠVP zodpovědně, pečlivě – berou to jako profesní povinnost, ale bez většího nadšení. Velmi často jsou využívány různé editory tvorby ŠVP na PC. Ve většině zpráv se ukázalo, že v této kategorii mají větší problém s pochopením reformy učitelé služebně mladší. Starší učitelé (cca 15 let praxe) sice také projevovali obavy, ale většinou si dovedli s plněním úkolů při práci na ŠVP lépe poradit. Přestože jejich vztah ke změnám ve výuce (a třeba i k ICT) byl zpočátku rezervovaný, dokázali se dobře přizpůsobit a někteří dokonce připustili, že díky ŠVP se naučili používat něco nového (např. PC, skupinovou výuku, projekty).

V této kategorii se velmi často objevovaly připomínky, že tvorba ŠVP je formální, že jde v podstatě o opisování současných osnov. Na rozdíl od učitelů z kategorie 1, zde jim RVP spíše připomínalo program Základní škola. Jako velký problém reformy zde vidí nejasnosti v evaluační oblasti (především kritéria hodnocení), jak směrem ke škole (autoevaluační mechanismy), tak směrem k žákům (klasifikace vs. slovní hodnocení). Dalo by se možná pro zjednodušení říci, že tyto školy nevidí ve vlastním ŠVP výrazný krok k lepšímu.

Ke kategorii 4 (Nejasný postoj, v podstatě jsme se nic nedověděli, formální odpovědi /citace RVP/)

Do této kategorie byly zařazeny ty školy, ve kterých se tazatelé (studenti) i při nejlepší vůli nic konkrétního nedověděli. Nebylo možno usuzovat na postoj k RVP (spíše spekulovat) a studenti zde ve svých zprávách v podstatě vykazovali formální popisy RVP, jak jim je respondenti předložili. Celkem sem bylo zařazeno 11 škol (5 venkovských a 6 městských). Výjimku tvořily dvě školy, u kterých byly patrné prvky činnostního učení, přesto ani zde nebylo možno vystopovat nic konkrétního o procesu tvorby ŠVP. Ve většině se zde jednalo o školy, které začaly z různých důvodů s prací na ŠVP až v tomto školním roce.

Jako raritu je možno uvést nedobrý příklad sboru jedné z těchto škol, který ještě vůbec nezačal s tvorbou ŠVP a chystá se začít až o letních prázdninách. Z výše uvedeného pak nepřekvapuje, že právě tyto školy si stěžují na málo času, pomůcek a prostředků. Tyto školy řeší vesměs situaci opisováním ŠVP jiných škol, a to bez jasné vize rozvoje vlastní školy. Význam RVP ZV je na těchto školách zlehčován a vysvětlován, třeba jako vypouštění nepotřebného učiva z osnov.

I v této kategorii se ale daly vystopovat pozitivní aspekty. Někteří kolegové si uvědomují nutnost proměn ve společnosti a s tím související nové trendy ve vzdělávání (snaha o motivující, zajímavou, zábavnou školu). Objevují se zde různé inovativní prvky (činnostní učení, komunitní škola), které v této kategorii reprezentují spíše mladší učitelé (oproti kategorii 3). Ti si také uvědomují, že hlavní změna musí proběhnout v hlavách vyučujících. I v poněkud formálních zprávách z těchto škol se objevily náznaky zájmu o projektovou výuku a klíčové kompetence. Z výše uvedeného tedy nelze zcela jasně určit jaký je postoj těchto škol k RVP a ani posoudit v jaké fázi připravenosti se nyní nacházejí.

Ke kategorii 5 (*Negativní postoj, ale relativně aktivní přístup, část ŠVP již hotova*)

Do této kategorie bylo zařazeno celkem 6 škol, u kterých byl patrný evidentní negativní postoj k reformě (RVP), ale přesto na svém ŠVP poměrně intenzivně pracují. 3 z nich jsou vekovské a 3 městské. Základním rysem zde byl negativní postoj vedení (ředitele) k RVP. Od toho se zřejmě odvíjí i přístup sborů – skeptický postoj k RVP, menší zájem o sebevzdělávání (kurzy, školení), opisování jiných zveřejněných ŠVP. V podstatě hledají „proč to nejde“ místo toho „jak by to mohlo jít“. Hlavním a poměrně naivním argumentem zde je, že největší problém u ŠVP vidí při přechodu žáků z jedné školy na druhou (i dnes se učí podle různých vzděl. programů nebo jsou na různých školách časově jinde a musí se to zvládnout). Pokud jde o materiály potřebné k sestavení ŠVP, tak uvádějí, že jich mají dostatek.

Tyto sbory nelze zcela zatracovat, protože i zde se objevily pozitivní aspekty. Jedním je třeba zkoušení různých inovativních prvků ve výuce (zvláště projektové dny). Dalšími jsou poměrně dobré vztahy mezi učiteli a žáky v těchto školách nebo úspěšnost žáků z těchto škol u přijímacích zkoušek na střední školy. A asi hlavním je to, že přes negativní postoj na svém ŠVP pracují (bohužel, v případě kopírování jiných ŠVP zde původní myšlenka reformy naráží). Závěrem k této kategorii lze říci, že tyto školy mají po formální stránce své ŠVP na zářij připravené, ale v jejich vlastní výuce se to zřejmě neprojeví.

Ke kategorii 6 (*Negativní postoj, nic nemají (ještě nezačali), formální odpovědi*)

Pouhých 7 škol (4 venkovské a 3 městské) se dalo zařadit do této kategorie. Sbory těchto škol nechaly práci na ŠVP skutečně na poslední chvíli. Vše vyplývá z jejich nejistot a tápání. V této kategorii se také ve zprávách objevilo nejvíce negativních emocí (ironie, naštvání) a celkově nechuť se o problematice bavit. Výrazně častěji, oproti jiným kategoriím, se zde objevovaly námitky na zbytečnost reformy. Dokonce se zde objevil názor, že – cituji: “všichni chtěli změnu, ale nikdo ji nebyl schopný vymyslet, tak to hodili na školy“. Rovněž prý jim nikdo nevysvětlil co a jak mají dělat. V této kategorii se ještě také objevily i známky odborné neznalosti, např. že ŠVP je možno používat pouze ke zpestření výuky.

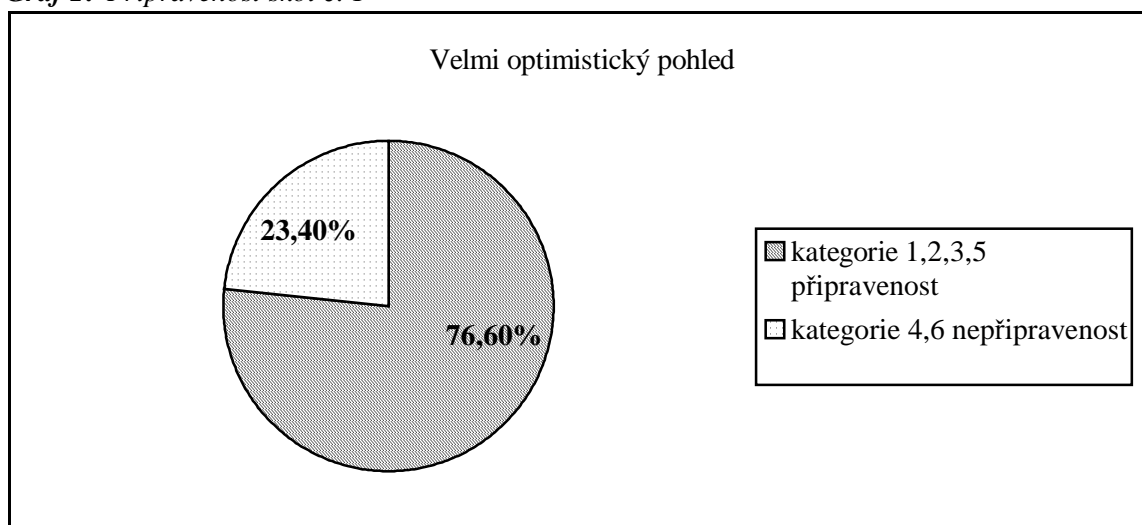
Pokud je na těchto školách alespoň někdo reformě nakloněn, bývá to většinou ředitel (současně koordinátor), který je za ŠVP odpovědný. Pokud na těchto školách je již něco v tvorbě ŠVP hotovo, bylo tak dosaženo buď kopírováním z internetu nebo to napsal sám ředitel. Práce na ŠVP je výrazně vnímána jako přidělování práce. Sbory těchto škol jsou také nejméně ochotné k sebevzdělávacím aktivitám. Absolvovali většinou minimum školení a kurzů. Pokud šlo o školení k tvorbě ŠVP, velmi často byla kritizována jeho úroveň. Představa o připravenosti těchto škol na výuku podle vlastního ŠVP od září 2007 je v dimenzích spekulací.

Interpretace výsledků sondy

K výsledkům výzkumné sondy je možné přistupovat z různých úhlů pohledu.

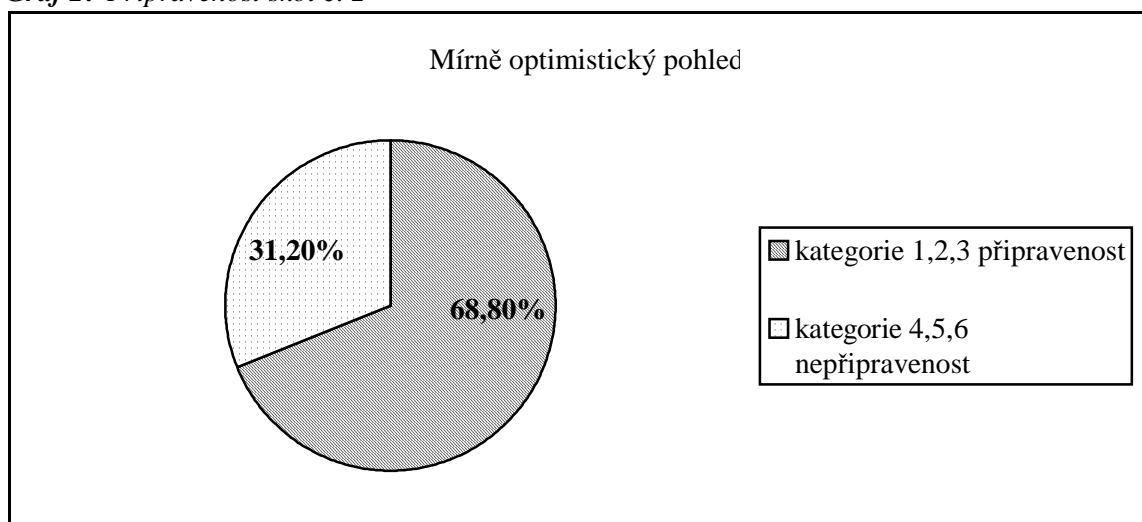
Při velmi optimistickém pohledu by se dalo říci, že školy zařazené do kategorií 1, 2, 3 a 5 jsou na září 2007 v podstatě připravené. Z výzkumného souboru 77 škol by to bylo 59, což činí 76,60%. Pouhých 18 škol by v tomto případě bylo nepřipravených (23,40%). Otázkou zůstává, zda v kategoriích 3 a 5 nejde spíše o formální připravenost (napsané ŠVP), ale v realu se v jejich výuce nic nezmění. Ale i při tomto velmi optimistickém pohledu je počet nepřipravených škol blízký skoro jedné čtvrtině a to je v tuto chvíli nepříliš povzbudivé. Při jakémkoli jiném úhlu pohledu tento počet výrazně narůstá.

Graf 1. Připravenost škol č. 1

Poněkud mírnější, ale stále optimistický, pohled by mohl předpokládat, že plně připraveny na výuku podle svých vytvořených ŠVP budou školy zařazené do kategorií 1, 2 a 3. V tomto případě by se jednalo o 53 škol (68,80%). Naopak nepřipravenost by se dala předpokládat u 24 škol (31,20%).

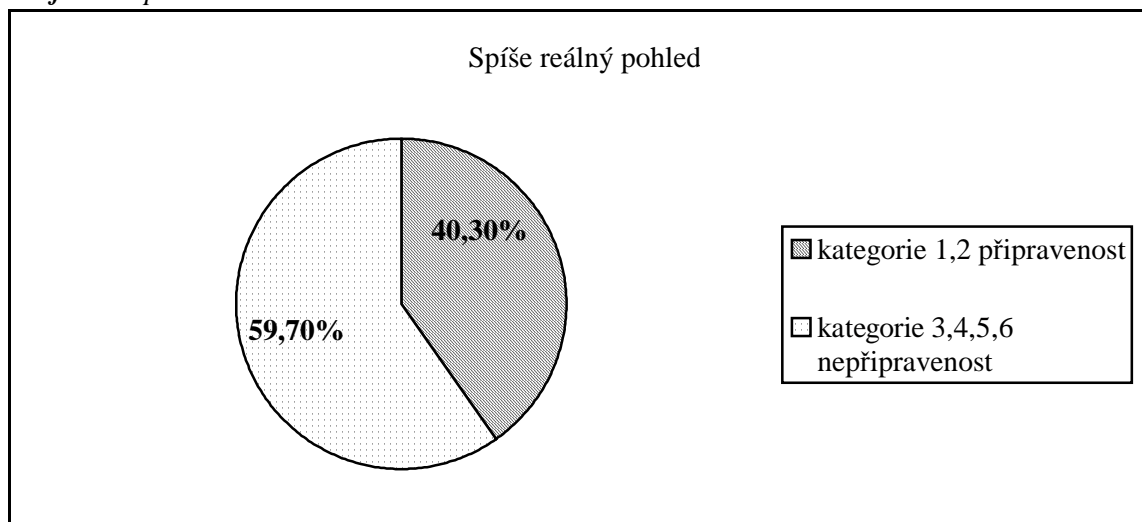
Graf 2. Připravenost škol č. 2

Spíše reálný pohled by mohl považovat za plně připravené pouze školy zařazené do kategorií 1 a 2. V tomto případě by se jednalo již jen o 31 škol (40,30%), tedy o menšinu. Naopak nepřipravené školy zařazené v kategoriích 3 – 6 by tentokrát převážily. Bylo by jich 46 (59,70%). Tento, velmi pravděpodobný, úhel pohledu již není jen nepříliš povzbudivý, ale přímo varující.

Graf 3. Připravenost škol č. 3

Ukazuje se, že během posledních let sice došlo k určitým posunům, ale výsledky z kategorií 3 – 6 potvrzují, že na většině škol je v práci na ŠVP stále mnoho nejasného.

Zde bych si dovilil připojit i postřehy z terénu, především ze školení k tvorbě ŠVP, která autor příspěvku v posledních dvou letech sám lektoroval, ať už na půdě fakulty nebo i pro jiné instituce. Poměr pozitivních a negativních postojů směrem k tvorbě ŠVP byl v podstatě totožný s poměrem ve výzkumné sondě. Vzhledem k blížícímu se termínu spuštění výuky podle RVP byla vždy i atmosféra na školení problematičtější.

Zde bych se plně ztotožnil s Pelikánem (Pelikán 2) a nevyžadoval bych po školách povinnost vytvořit za každou cenu a k určitému datu vlastní ŠVP. Byl bych pro následující řešení. Dát školám větší časový prostor pro dokončení ŠVP a motivovat tvorbu vlastního ŠVP třeba i cíleným přidělením specifických dotací, které by byly vázány pouze na vytvoření vlastního ŠVP. Dát jim dokonce možnost si vybrat již některý hotový vzdělávací program, třeba i ten, podle kterého vyučují dosud, pokud postupy a výsledky jejich výuky naplňují požadavky RVP (viz. např. inspekční zprávy), zde by ale nebyl nárok na výše zmíněné zvýhodňující dotace.

Reforma, byť dobře míněná a třeba i dobře připravená, která je v podstatě povinná pro všechny najednou a na stejně, má velkou pravděpodobnost, že se mine účinkem nebo bude u většiny škol pouze v proklamativní (formální) podobě.

Literatura:

1) Prokešová L, Jandová R.: RVP pro ZV z pohledu učitelů základních škol. In Jandová, R. (ed.) *Příprava učitelů a aktuální proměny v základním vzdělávání*. Sborník příspěvků z vědecké konference s mezinárodní účastí. České Budějovice: PF JU, 2005, s. 27 – 34. ISBN 80-7040-789-1

2) Pelikán J.: Perspektivy tvorby kurikula: malé zamyšlení nad velkým problémem. In Maňák, J. a Janík, T (ed.) *Problémy kurikula základní školy*. Sborník z pracovního semináře. Brno, PF MU, 2006, s. 43 – 51. ISBN 80-210-4125-0